

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2014 m. gruodžio 5 d. *

Dievo dovana

Lapkričio 16 dieną po šv. Mišių Šv. Antano Paduviečio katedroje į Žemaitės dramos teatro salę rinkosi žiūrovai pamėti Telšių rajono savivaldybės kultūros centro politinių kalinių ir tremtinių choro „Tremties aidai“, vadovaujamo Mildos Ulkštinaitei, kūrybinės veiklos 25 metų sukaktį. Koncerto vedėja Alina Mišeitytė pakvietė tylos minute pagerbti Amžinybėn išėjusius choro dalyvius ir choro vadovą Alfridą Bulkauską. Nuoširdžiu žodžiu buvo prisiminti ir choro vadovai A. Karalius, J. Kalendra, Z. Valantiejas.

Be jubiliatų dainų, koncerte skambėjo ir Mažeikių kultūros centro politinių kalinių ir tremtinių choro „Atmintis“, vadovaujamo Zitos Gužauskienės, Ryškėnų kultūros centro kapelos „Čia ir dabar“, vadovaujamos Algirdo Kupščio ir Sandros Petrulienės, dainos. Koncertas skirtas Dievo dovanai – Lietuvai.

Koncerto pabaigoje choro „Tremties aidai“ ilgamečiai dalyviai buvo apdovanoti rajono mero Vytauto Kleivos padėkos raštais; choro dalyviams už jų entuziazmą ir meilę dainai, aktyvumą, energiją ir no-

rą dalyvauti rajono kultūriniam gyvenime padėkos raštus ieteikė Telšių kultūros centro direktorė Birutė Juozapavičienė. Choro dalyvius sveikino Indrė Chmieliauskaitė, jauniausia choro „veteranė“, nuo pirmų choro iškūrimo dienų dalyvavusi koncertuose, rašiusi kolektyvo metraštį. Choristus sveikino vaikai, vaikaičiai, besidžiaugiantys savo pagyvenusiais, bet širdimi ir entuziazmu jaunais artimaisiais.

„Gurmanų gildijoje“ pasibuvimo metu prisiminimais apie choro pirmuosius žingsnius, ilgametę veiklą pasidalijo Algimantas Chmieliauskas, choro seniūnė Regina Chmieliauskienė. Kalbėjo ir svečiai, namiškiai, skambėjogražios lietuviškos dainos. Svečiams ir namiškiams buvo įteikti mažučiai suvenyrų. Vakaro bičiuliai – jaunimo grupė „Senijo“, vadovaujama Dariaus Jurgučio, dovanojo daug gražių gyvos muzikos akimirkų.

Dėkojame visiems už sveikinimus, už gėles, už dovanas. Mes tikimės, kad dar ilgai dainuosime.

Milda ULKŠTINAITĖ

Jubiliejinis respublikinis chorų festivalis šv. Cecilio garbei

Lapkričio 23 dienos rytas Kuršėnų svečius ir kuršeniškius sukvietė į 15-ąjį respublikinį buvusių politinių kalinių ir tremtinių mišrių chorų festivalį, skirtą šv. Cecilio garbei.

Šv. Cecilia – tai bažnytinės muzikos, instrumentų gaminėtojų, vargonininkų, dainininukų, muzikantų, poetų globėja. Festivalis tapo ne tik tradicija, bet ir buvusių tremtinių ir politinių kalinių vienybės išraiška.

Šiais metais į jau 15-ąjį festivalį atvyko Radviliškio buvusių politinių kalinių ir tremtinių choras „Versmė“, vadovaujamas Laimutės Vaitiekūnenės, Marijampolės buvusių politinių kalinių ir tremtinių choras „Godos“, vadovaujamas Laimos Venclovienės, Kalvarijos buvusių tremtinių dainų choras, vadovaujamas Edmundo Rékaus, Kėdainių buvusių politinių kalinių ir tremtinių choras „Diemedis“, vadovaujamas Aušros Kazlauskienės, Tauragės buvusių

tremtinių choras „Tremtiny“, vadovaujamas Romualdo Eičo, ir Šiaulių rajono savivaldybės kultūros centro buvusių politinių kalinių ir tremtinių choros „Tremtiesvarpai“, vadovaujamas Jovitos Bražukienės. Šv. Mišias aukojo Kuršėnų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios vicedekanas klebonas Saulius Paliūnas.

Festivali pradėjo birbyninkas Alvydas Bernotas ir jo sūnus Kristupas. Jiems akompanavo koncertmeisterė Danutė Streckienė. Chorams akompanavo Šiaulių rajono savivaldybės kultūros centro liaudiškos muzikos kapelos „Salduva“ instrumentinė grupė, vadovaujama Algimanto Bartašiaus. Festivali vedė kultūros centro direktoriaus vaduotojas Zenonas Gestautas. Skambėjo giesmės: „Cecilia, didi Šventoji“, „Parveski, Viešpatie“, dainos: „Lietuva“ (žodžiai Justino Marcinkevičiaus), muzika Galinos Savičienė-

nės); „Sugrįšiu“ (žodžiai Žibutės Rozalijos Preibytės-Valiūnienės, aranžuotė R. Vaičekonio); „Ant kalnelio, ant aukštotojo“ (lietuvių liaudies daina, harmonizuota G. Kuprevičiaus); „Lopsinė gimtinei ir motinai“ (žodžiai J. Marcinkevičiaus, muzika V. Mikalausko); „Aš pasėjau ąžuolą“ (lietuvių liaudies daina).

Po chorų pasirodymo įvyko Šiaulių valstybinio kamerinio choro „Polifonija“, vadovaujamo Tomo Ambrozačio, koncertas, dirigavo Mindaugas Žalalis, akompanavo Laima Mameniškytė.

Festivalio dalyvius pasveikino Lietuvos Respublikos Seimo narė Rima Baškienė, Šiaulių rajono savivaldybės mero pavaduotojas Antanas Bezaras, Kursėnų seniūnas Vytautas Gedmantas, Šiaulių rajono savivaldybės kultūros centro direktorius Raimondas Sinkevičius.

(keliamas į 7 psl.)

„Mes sugrįžom...III“ sutiktuvės

Tremties iš lie тувиų tautos istorijos ištrenti neįmanoma, tačiau su tremtų išgyvenusia karta mažėja istorijos liudininkų, supratimas bei žinios vis labiau nyksta. Knygos „Mes sugrįžom... III“ pristatyyme dalyvavę buvę tremtiniai pabrėžė, kad pagrindiniu knygos išleidimo tikslu laiko tiksli, neiškraipyti istorinių faktų perdavimą.

Po šv. Mišių besidomintys istorija ir tremtinių li-

Dalija Agota Karkienė pristatė knygos „Mes sugrįžom...“ trečiąją dalį

Mickevičiūtė pasidalijo mintimis apie „Mes sugrįžom... III“ leidinį: „Tai trečioji 20 Vilkaviškio buvusių politinių kalinių ir tremtinių Sibiro gulagus liudjanti knyga. Taip pat tai ir LPKTS Vilkaviškio filialo pastarojo dešimtmeečio veiklą apibendrinantis leidinys, iliustruotas Sibire kasdienybę ir šventes jamžinus tremtinių mėgėjų nuotraukomis bei Lietuvoje užfiksuotomis rajono buvusių tremtinių renginių akimirkomis. Nuotraukas kruopščiai nuo senokaupia kuklusis nenuilstantis tremtinių, Laisvės kovotojų ir politinių kalinių fotometraštinkas Romas Cėplas.“

D.Karkienės teigimu, trečioji knyga yra pačių „stipriausiai“ rašinių rinkinys, kuris nepaliks abejingų.

D.A.Karkienė pasidžiaugė ir paminėjo labiausiai prie knygos aukomis prisidėjusius kraštiečius, buvusius rajono gyventojus, valdžios atstovus.

(keliamas į 7 psl.)

LPKTS Vilkaviškio filialo ansamblis „Atmintis“, vadovaujamas Birutės Stonienės, renginį papuošė dainomis

Vokietijoje – ginčai dėl komunistinės praeities vertinimo

Minint 25-ąsius Berlyno sie-
nos griuvimo metines Vokieti-
joje paaštrėjo politiniai ginčai
dėl Vokietijos Demokratinės
Respublikos (VDR) politinio
režimo vertinimo. Rugsėjį vy-
kusiuose rinkimuose į Tiurin-
gijos žemės parlamentą, surin-
kusi 28,2 procento balsų, ant-
raja vietą užėmė Vokietijos
kraštiniai kairiųjų partija „Kairė“ (Die Linke), kuri yra
Vokietijos vieningosios socia-
listų partijos, įgyvendinusios
komunistinę diktatūrą, išpėdi-
nė. Kairiesiems pavyko susi-
tarti su socialdemokratais ir
žaliaisiais dėl valdančiosios
koalicijos sudarymo. Tokiu
būdu pirmą kartą istorijoje vie-
tinis buvusios komunistų par-
tijos lyderis gali tapti federali-
nės žemės vyriausybės vadovu.

Žalijų partija, iki šiol pa-
garsėjusi savo tvirta pozicija
vertinant totalitarinę praeitį –
tieki nacistinę, tiek komunisti-
nę – prieš derybas pareikalavo,
kad kairieji aiškiai ir viena-
reikšmiškai įvertintų buvusį
Rytų Vokietijos režimą. Rug-
sėjo 23 dieną būsimos koalicijos
atstovai pasirašė bendrą
deklaraciją „Žmogaus orumas
yra neliečiamas. Dėl VDR i-
storijos naujo įvertinimo“, ku-
rioje VDR įvardinta diktatūra
ir neteisine valstybe, taip pat
pabrėžta komunistinės praei-
ties kritinio įvertinimo svarba
demokratinei politinei kultū-
rai išsaugoti.

Tačiau vėliau derybų grupėi
priklause kairiųjų nariai savo

partiečiams patikslino, kad jie
smerkia ne „VDR ir kartu mi-
lijonų žmonių gyvenimus“, o
tik neteisingumo patirtį: laisvų
rinkimų nebuvinamą bei valdan-
čiųjų politinę savivalę. Tiktai
šios patirties atžvilgiu jie sutinka
su VDR, kaip neteisinės
valstybės, apibrėžimu. Pasirodo,
ne visiems šioje partijoje
priimtina Tiuringijoje priimta
deklaracija. Buvęs komunista,
dabar Kairiųjų frakcijos
Bundestage vadovas Gregoras
Gizis interviu pareiškė, kad
jie vieningai įsitikinę, kad
VDR nedera vadinti neteisine,
nes tuomet esą reikėtų
pripažinti, jog „trys Vakarų
sajungininkės turėjo teisę
išteigtį VFR, o Sovietų sąjunga,
reaguodama į tai, sukurti
VDR teisés naturę.“

Diskusija sustipréjo artė-
jant taikios revoliucijos ir Ber-
lyno sienos griuvimo 25-
osioms metinėms. Spalio 9 die-
nā Leipcige vykusiame minėjime
Vokietijos prezidentas Jo-
achimas Gaukas pavadino
VDR neteisine valstybe, pamini-
ėjo tuo metu prieš kitamin-
čius arba vengiančius karinės
tarnybos vykdytas represijas,
sukūrusias baimės ir bejegiš-
kumo atmosferą. Jis pabrėžė,
kad Rytų Vokietijos gyventojai
patyrė valdžios represijas, iš-
jų buvo atimtos pamatinės tei-
sės, visuomenė militarizuojama,
aplinka – naikinama. Be-
je, paties J. Gauko pažiūras itin
paveikė tévo suémimas ir iš-
siuntimas į sovietų lagerius, jis

tapo liuteronų pastoriumi ir
aktyviu demokratinio pasi-
priešinimo dalyviu, vėliau – pir-
muoju parlamento igaliotiniu
Štazi (komunistinio saugumo)
archyvo reikalams.

Lapkričio 2 dieną interviu
televizijai prezidentas J. Gau-
kas apie būsimą koaliciją Tiu-
ringijoje atsiliepė: „Mano am-
žiaus žmonėms, gyvenusiems
VDR, reikia pastangų, kad pri-
imtume tai. Tačiau mes gyve-
name demokratijoje, gerbiame
tautos pasirinkimą ir kartu
klausame savęs: ar iš tiesų ši
partija nutolo nuo suvokimo,
kurio kadaise laikėsi žmones
čia engusi Vokietijos vieningoji
socialistų partija, kad galėtume
ja pilnai pasitikėti?“

Prezidento pasisakymai iš
Kairiųjų partijos lyderių, jি ap-
kalitinusių nepagarba demok-
ratiniam pasirinkimui ir kiši-
misi į politinį procesą, susilau-
kė daug kritikos. Kai kurie so-
cialdemokratai ir žalieji taip
pat paragino prezidentą laiky-
ti neutralumą. Tačiau kiti ža-
liųjų bei liberalų lyderiai išreiš-
kė solidarumą prezidentui, pa-
brėždamai, kad atviri preziden-
to žodžiai ypač svarbūs žmo-
nėms, nukentėjusiems nuo ko-
munistinės diktatūros.

Vokietijos kanclerė Ange-
la Merkel taip pat aštriai su-
kritikavo socialdemokratų koa-
liciją su kraštiniais kairiai-
siais Tiuringijoje. Ji apgailesta-
vo, kad vėl reguliarai tenka dis-
kutuoti dėl politinio režimo
Rytų Vokietijoje pobūdžio.

Kito pasisakymo metu A. Mer-
kel patikslino savo požiūrį:
„Manau, jog VDR nebuvo tei-
sine valstybe. Kuo remiantis?
Žinoma, ten egzistavo teisėt-
varka, buvo kelių eismo taisyk-
lės, buvo Darbo kodeksas ir
dar daug kas... Tačiau ši val-
stybė išskyrė tuo, jog kiekvie-
nai sykį, kai kažkurius suabejodavo
valdančiosios partijos monopoliu,
išstatymai tam žmogui nustodavo galoti – jis
galėjo prarasti darbą, jo vai-
kai netekti galimybės baigti
mokslus. Štai esmė. Teisė turi
galioti visiems ir visomis ap-
linkybėmis, jei žmogus veikia
jos rėmuose.“

Lapkričio 7 dieną Bundestage
iviko 1989 metų įvykių
metinių minėjimo iškilmės. I-
jas dainuoti pakviestas ižymus
dainininkas ir teisių gynėjas
Volfas Birmanas, iš kurio 1976
metais buvo atimta VDR pilie-
tybė. Pasinaudodamas proga,
Kairiųjų partijos deputatus jis
išvadino „apgailėtinai liku-
čiai to, ką, laimei, pavyko
jiveikti“. Atsakydamas į parla-
mento pirmininko pastabą,
kad buvo pakviestas dainuoti,
o ne sakyti kalbą, muzikantas
atsakė, jog jo neprivertė tylėti
VDR laikais, juo labiau jis ne-
tylės dabar. Sí atsakymą paly-
dėjo karštai plojimai.

**Pagal Jevgenijos
LIOZINOS straipsnyje
pateiktą informaciją
[http://urokiistorii.ru/
node/52288](http://urokiistorii.ru/node/52288) parengė
Rokas SINKEVIČIUS**

Minėjome Jono Žemaičio- Vytauto žūties metines

Lapkričio 26 dieną sukako
60 metų, kai sovietų okupan-
tai pasmerkė Lietuvos laisvės
kovos sajūdžio tarybos pirmi-
ninką, Lietuvos Prezidentą ge-
nerolą Joną Žemaitį-Vytautą
sušaudyti.

Seimo Tėvynės sajungos-
Lietuvos krikščionių demok-
ratų frakcijos seniūno pava-
duotoja Vincē Vaidevutė Mar-
gevičienė primena, kad šios žy-
mios asmenybės kova devyne-
rius metus šaltuose bunkeriuo-
se nepritekliuje, pavojuose,
kiekvienu dieną pasiruošus žū-
ti už Tėvynę išpildė didžiau-
sius tautos lūkesčius. Jie buvo
išrašyti į Lietuvos laisvės kovos
sajūdžio tarybos 1949 metų
vasario 16 dienos Deklaraciją,
kad Lietuva, „prisidėdama
prie kitų tautų pastangų sukurti
pasaulyje teisingumu ir lais-
ve pagrįstą pastovią taiką, be-
siremiančią pilnintiniu įgyven-
dinimui tikrosios demokratijos
principų, išplaukiančią iš
krikščioniškosios moralės su-
pratimo ir paskelbtų Atlanto
Chartijoje, Keturiose Laisvė-
se, 12-oje Prezidento Trume-
no Punktą, Žmogaus teisių
Deklaracijoje ir kitose teisini-
gumo ir laisvės Deklaracijose,
prašo visą demokratinį pasau-
li pagalbos savo tikslams įgy-
vendinti“.

Pasak Seimo narės, prisimenant prieš 60 metų sušau-

dytą Lietuvos Respublikos Prezidentą, jo žodžiai kaip nie-
kad yra aktualūs. Lygiai taip,
kaip išliko aktualūs partizanų
žodžiai, rašyti 1947 metais
Šventajam Tėvui, kuriais ra-
ginta išgirsti kovojančios Lie-
tuvos balsą: „Šventasis Tėve,
mes tikimės būti išklausyti.
Mes daug ir labai daug išken-
tėjome dėl švento tikėjimo, dėl
apaštalų Sosto ištikimumo.
Todėl turime vilties tikėtis Jū-
sų pagalbos. Mes mirštame,
bet mirdami norime girdėti Jū-
sų paguodos žodį ir pasaulio
katalikų nuraminimą, kad mū-
sų vaikai daugiau nebekentės
dvasios vergijos. Mes tikime,
kad Jūsų galintas žodis pajudi-
dins laisvę mylinčių tautų va-
dus iš susnūdimos. Šventasis
Tėve, mūsų raštas nėra tokis,
kokį norėtume parašyti. Rašome
pogrindyme, prie mirgan-
čios lemputės, kas valandėlę
laukdami čekistų. Tyčiomis
nežymime vietų ir asmenų, ne-
norėdami čekistams duoti me-
džiagos. Kai šis raštas Jus pa-
sieks, gal mūsų nebebus.

kartu su svečiais iš Mažeikių ir
Ryškėnų visuomenei padovanano-
jo koncertą „Dievo dovana“ ir
paminėjo veiklos 25-metį.

Filialo pirmininkė savo pa-
sisakyme kvietė kartu ieškoti
būdų, kad Lietuva taptų jau-
kiaus namais čia gyvenantie-
siems, o ją palikusieji žinotų,
kad yra laukiami ir reikalingi.

Nastutė Jurgutienė įdomiai
ir išsamiai papasakojo apie su-
organizuotą 10 artimų žmonių
išvyką į savo tremties vietą Ir-
bėjų Krasnojarsko srityje, kur
sutvarkė kapus, nes šiemet su-
ėjo 65 metai, kai mirė tėtis. Ta
išvyka buvo aprašyta Irbėjaus
laikraštyje pažymint, kad su lie-
tuviais buvo malonu susipa-
žinti bei bendrauti ir apie mū-
sų tautiečių požiūrį į artimųjų
kapus. Įdomių pasiūlymų pateik-
ė Matas Kirlys ir buvę tremtinių.
Baigdami susirinkimą visi
sugiedojome „Marija Marija“ ir
vieni kitims palinkėjome gerų
ir šviesių artėjančių švenčių.

Bronislava BIKNIUVIENĖ

(keliamo į 8 psl.)

Šventės dalyviai

Eduardo Manovo nuotr.

Pirmą advento sekmadienį
LPKTS Telšių filialo nariai su-
sirinko Švč. Mergelės Marijos
i Dangų Ėmimo bažnyčioje
pasimelsti už žuvusius ir miru-
sius partizanus, buvusius politi-
nius kalinus ir tremtinius. Šv.
Mišias aukojo kunigas Rimantas
Gudlinkis, labai prasmingą
pamokslą pasakė prelatas Juozas
Šiuris.

Po pamaldų Suaugusiuų
mokyklos salėje atskridę An-
gelas kartu su prelatu Juozu
Šiuriu uždegė pirmąjį adven-
tinę žvakę. Lyg per stebuklą į
kiekvienu atėjusio delnų nutū-
pę po angeliuką. Išklausėme gra-
žų prelato pasakojimą apie žmo-

gaus ir Angelo bendrystę.
Ataskaitinis susirinkimas
pradėtas Lietuvos himnu, vėliau pristatyti iš
Šiaulių atvykę svečiai:
LPKTS Valdybos narė Valerija
Jokubauskienė ir
Šiaulių filialo tarybos narys
Eduardas Manovas. Jie su-
pažindino su LPKTS ir
LPKTS Šiaulių filialo veikla. Už
ataskaitinį laikotarpį atskirkai-
tė filialo pirmininkė Regina
Chmieliauskienė. LPKTS Tel-
šių filialo nariai dalyvavo val-
stybinėse ir patriotinėse šventė-
se. Gedulio ir Vilties dienai bu-
vo renovuotas meniniu spren-
dimu labai įdomus Tremtinių
kryžius. Šiame paminkle hori-
zontalus kryžius skirtas žuvu-
siems Lietuvos partizanams,
perskeltas kryžius primena
tautos kančią, iš jo kylantis –
simbolizuojanta tautos atgimimą.
Restauravimo tikslui buvę
tremtinių ir politinių kaliniai,
ir jiems prijaučiantys žmonės
paaukojo septynis tūkstančius

litų. Visų aukotojų pavardės jam-
žintos ant nutapto ažuolo, ga-
lingomis šakomis simbolizuojan-
čio neįšmatuojamą mūsų tvirty-
bę. Paveikslas eksponuoojamas
LPKTS Telšių filialo būstinėje.
Kovo 25 dieną kartu su Tel-
šių ir Plungės rajonų moksle-
viais bei choru „Tremties aidai“ buvo paminėtos masinio
gyventojų trémimo „Bangų
mūša“ 65-osios metinės, kar-
tu dainuojant tremties dainas.
Paskutinį birželio šeštadienį
prie Šatrijos kalno buvo su-
rengtas jau tradiciniu tapës tre-
čias saskrydis „Laisvė – tai tur-
tas“. Užmegztas tvirtas ryšys
su Žemaitės gimnazijos gim-
nazistais ir jų mokytojomis. Fi-
lialo nariai dalijosi prisimini-
mais, diskutavo. Moksleiviai
padovanojo muzikinę progra-
mą. Gimnazistai tokiai susitiki-
mai labai patenkinti – tai abipu-
sė nauda – vieni iš kitų mokosi
tolerancijos, semiasi patirties.
Choras „Tremties aidai“, vado-
vaujamas Mildos Ulkštinaitės,

Įvykiai, komentarai

Baimės akys didelės – tai kenkia atminčiai

Nesvarbu, kokia proga ir kokie žmonės besusirinktų, jei tik kalbos pasisuka apie politiką, neišvengiamai aptariama tarptautinė padėtis ir kas joje laukia Lietuvos. Vargu, ar kada nors anksčiau apie tai buvo kalbama, greičiau jau aktualesnės pokalbių temos buvo vieniniai politiniai įvykiai ir su jais susijusios socialinės problemas. Nors sakoma – „trys lietuviai – penkios partijos“, ši taisyklė negalioja vertinant Rusijos ir Lietuvos santykius: arba palaikai savo šalį, arba padlažiaujti Kremliai. Trečio kelio nėra. Tačiau palaikyti dabartiniuo Maskvos režimo politiką galitik moraliai degradavęs žmogus, pritariantis žmonių žudymui, svetimo turto grobimui ir naikinimui, melui ir šmeižtui. Būtent tokia yra šiandieninė Putino valdomos Rusijos politika.

Vis dėlto galima suprasti dalies žmonių, linkstančių Maskvos pusēn, poziciją: tam įtakos turi mistinis „prie rusu buvo geriau“ ir nuolat eskaluojamas „mes maži, o Rusija labai didelė ir mums nėra ko šakotis“. Pirmuoju atveju galima tik palinguoti galva – kažin kiek to gerumo liktų, jei staiga grįžtume „prie rusu“ ir tuo pat metu išliktų galimybė palyginti, ką gauname ir ko netenkame: vieni (išlikę dabartyje) eitų iš parduotuvės nešini viskuo, ką norėjo nusipirkti, o kiti (atsidūrė „prie rusu“) muštu si eilėse prie tualetinio popieriaus...

Dėl Rusijos „didumo“ ir mūsų „mažumo“ galima pasakyti: žmogus vertas tiek, kiek save gerbia. Todėl Maskvai padlažiaujančių ir šnuodegaujančių balsai, kad, girdi, „tylėkim, nes mes maži“ téra savigarbą ir orumą praradusių vergiškos sielos menkystę

inkštimas. Ne veltui mūsų protėviai sakydavo – geriau mirti iškelta galva, nei gyventi klūpant! Juokingiausia, kad tie nevisavertiškumo kompleksko kamuojami Rusijos simpatikai nesupranta, kad Rusija nėra nei tokia didelė, nei juo labiau galinga. Vienintelis, dėl ko visi sutaria – ji yra pavojinga (tai savaime nereiškia galios). Savaitsčio „The Economist“ vyresnysis redaktorius Edvardas Lukas (Edward Lucas) labai konkretiai įvardijo Rusijos galimybes: „Manau, yra požymiu, kad Rusija dar nėra tikra grėsmė Vakarams, nes ji yra 2 trilijonų JAV dolerių ekonomika su 140 milijonų žmonių, kai Vakarai yra 40 trilijonų JAV dolerių ekonomika su 800 milijonų žmonių. Taigi Rusija, ekonominiais terminais, yra Italijos dydžio, bet su branduoliniu ginklu.“

Tėvynės sajungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkas Andrius Kubilius irgi teigia, kad mes pervertiname Putino galimybę ir jo vykdomas politikos perspektyvas: „Visą dieną diskutuojame apie Rusiją, jos karinę agresiją, informacini-propagandinę karą. Iš mūsų kalbų patiemis susidaro vaizdas, kad Vakarai viską pralaimi, Putinas viską laimi. Tačiau iš tikrujų, ar Putinas, pasirinkęs „šaltajį“ ar „karštajį“ karą su Vakarais, laimi ar pralaimi? Vis labiau galvoju, kad Putinas su savo agresyvia politika, kurios jis nebegali atsisakyti, save įvarė į kampanią, į ekonominius ir geopolitinius spąstus, kurių pasekmė yra ir bus grūvantį Rusijos ekonominia ir to pasekoje neišvengiamai griūstantis dabartinis Rusijos režimas. Pabandykime suvesti balansą, ką per-

metus pavyko „pasiekti“ Putini:

1. Užgrobė Krymą (tačiau nežino, kaip susitarkyti su tiekimo, kelionių į Krymą ir sumenkusio turizmo problemomis).

2. Užgrobė dalį Donecko ir Luhansko sričių teritorijos, tačiau žymiai mažiau nei planavo „Novorosijos“ ideologai (ir negali susitarkyti su regiono ekonominii, socialinių ir finansinių problemų sprendimui, todėl prasideda paprastų šio regiono gyventojų demonstracijos, reikalaujančios Zacharčenkos pasitraukimo per 2 mėnesius).

3. Susikūrė tvirtai provakarietiškai nusiteikusi Ukrainos nacija, užgrūdinta karų su Rusija ir sutvirtinta tūkstančių aukų krauju.

4. Suvienijo politinius elitus Baltijos valstybėse, išskaitant ir Lietuvą, kad Rusija kelia karienę grėsmę mūsų saugumui ir kad gynybai reikia skirti žymiai didesnį dėmesį ir žymiai daugiau lėšų.

5. Atvėrė akis Vakarams ir NATO partneriams, kad Rusija yra ne strateginis partneris, o strateginė grėsmė. Baltijos šalyse kuriasi rotacinės NATO pajėgos. NATO šalys didina karines išlaidas. Angela Merkel imasi tvirtos lyderystės Europoje pasipriešinti Rusijos agresyviai politikai.

6. Vakarų bendruomenė ėmėsi įgyvendinti sankausingas personalines ir ekonominės sankcijas Rusijai. Sparčiai krenta pasaulinės naftos kainos. Tokiu pat spartumu smunka rublio kursas. Rusijos ekonominės sankcijos ekonominės krizės duobę.

7. Pradėjės konfliktą su Vakarais, Putinas desperatiškai

ieško suartėjimo su Kinija. Atiduoda Kinijai Sibiro dujas praktiškai už dykų. Sibiras tampa Kinijos pigių energetinių resursų (dujų) kolonija. Kinai yra kantrūs – taip sulaunks, kai ne tik energetiniai resursai, bet ir visa Sibiro teritorija taps Kinijos kolonija.

Pakankamai neigiamas pāčiam Putinui jo „pasiekimų“ balansas. Jeigu toks balansas išliks ir per sekancius metus, gal net pačioje Rusijoje atsiras supratimo, kad Putinas labai skausmingai pralaimi. Taigi nereikia sau įsikalbėti „Rusijos visagalybės“ sindromo.

Patį tikriausią siaubo priepuolių Maskvos simpatikams sukėlė mūsų valstybės Prezidentės Dalios Grybauskaitės pasakyta teisybė: Rusija yra teroristinė valstybė. Jau kad sujudo bradauskai ir paulauskai... Na, galima suprasti Seimo narių Bronių Bradauską – jo baimė jaustis mažam mažam prieš bet kurį rusų yra ne tik sena kaip jo komunistų partijos nario bilieta, bet ir įgavusi materialinę išraišką – juk nuo santiukų su Rusija priklausoję piniginės storis (velniai nematė to seno kompartijos bilieto, jis dabar tinka tikvaikaičių žaidimams!). Sunkiau suprasti kai kuriuos politologus, porinančius, kad, girdi, „nederėjo Prezidentei švaistytis tokiai pareiškimais“. Kodėl „nederėjo“ – ar teroristinė valstybė buvo įvardyta kažkuri taiki šalis, nekelianti jokios tiesioginės ir netiesioginės grėsmės kaimynams? Ar taip pavadinta valstybė, kuri jau pasižymėjo užpuldama ne tik tolimesnes kaimynines šalis, bet ir artimiausią, su kuria sieja tikriausia krauso ryšiai? Apie tai „objektivūs politologai“ nekalba. Ta-

čiau savo įžvalgas „nederėjo“ teisina, neva Prezidentės žodžiai išprovokavo Rusijos reakciją – pasienyje su Rusija sustojo vežėjų transportas, gabenantis krovinius į šią šalį.

Nejau „objektivūs politologai“ tokie naivūs ir tiki, kad pasienio blokada priklauso nuo mūsų Prezidentės žodžių? Kodėl tuomet Baltarusijos prezidentas Aleksandras Lukasenka pasipiktino Rusijos veiksmais, nukreiptais prieš Baltarusijos vežėjus? Jis gi nė žodžio nepasakė apie Rusijos teroristinius polinkius.

Atsakymas būtų paprastas: Rusijoje sparčiai senka valiutos atsargos, o krentant pasaulinėms naftos kainoms šios valstybės biudžeto nėra kuo papildyti. Todėl neleisti į šalį įvežti prekių iš užsienio ir išvežti į užsienį, atsilyginant už jas, išvežti valiutą yra vienas iš būdų, kuriuo siekiama sustabdyti valiutos ištekėjimą iš Rusijos. Štai ir „visa muzika“, kaip sakydavo mūsų senoliai. Būtų D. Grybauskaitė pavadinusi Rusiją teroristine valstybe, ar nebūtų, Rusija vis vien būtų blokavusi įvažiavimą į šalį. Tik tenka pripažinti, kad Kremliaus propagandistai, su teikdami progą padlaižiamas parypuoti dėl „neatsargų“ Prezidentės žodžių, sukėlusiu ekonominį pasekmių“, ir ši kartą sumaniai išnaudojo politinę situaciją. Tiesą pasakius, keista girdėti tokius pareiškimus – tarsi Rusijos paskelbtos ekonominės sankcijos anksčiau neturėjo nieko bendra su Lietuva? Gal jau pamiršta pernykštė pieno ir mėsos produktų blokada į Rusiją? Baimės akys didelės, o tai, pasirodo, kenkia atminčiai.

Gintaras MARKEVIČIUS

Moldovoje laimėjo demokratinės jėgos

Seimo Tėvynės sajungos-Lietuvos krikščionių demokratų (TS-LKD) partijos pirminkas, Seimo opozicijos lyderis Andrius Kubilius pasveikino Moldovos Respubliką ir jos piliečius, pasirinkusius europietiską kelią ir dar kartą balsavusius už proeuropietiską koaliciją: „Džiugu, kad ši koalicija laimėjo daugiau vietų nei iki šiol turėjo. Šie rinkimai – tai dar vienas skaudus Kremliaus pralaimėjimas, žinant, kokios jėgos ir kokie resursai buvo metami tam, kad rinkimų eiga būtų pakeista. Kaip matome, net ir tai europietiskai nusiteikuojame Moldovos piliečiams, neturėjo įtakos apsisprendžiant šiuose rinkimuose“.

Seimo opozicijos lyderis mano, kad dabar Moldova žengs

dar tvirtesnius žingsnius įstojojimo Europos Sąjungą link, išrinki trims partijoms, kurių strateginis tikslas yra europinė integracija, sėkmingai suformuoti valdančiąją daugumą.

Naujienų portalas „Delfi“ skelbia: „Moldovos trys pagrindinės proeuropietiskos partijos per sekmadienį įvykusius parlamento rinkimus nedidele persvara įveikė jėgas, remiančias glaudesnius ryšius su Rusija. Rinkimai posovietinėje Moldovoje vyko tebesitęsiant kruvinam konfliktui kaimyninėje Ukrainoje. Suskaičiavus daugiau nei 87,7 procento balsų buvo paskelbta, kad trys integraciją į Europos Sąjungą (ES) remiančios partijos gavo 44,4 procento balsų, dvi prorusiškos grupės – 39,5 procento

balsų. Analitikų skaičiavimais, tokie rezultatai reiškia, kad Liberalų demokratų, Liberalų ir Demokratų partijos turės daugiau nei 51 mandatą 101 vėtos parlamante. Tokia situacija susiklostė nepaisant, kad pro-rusia Socialistų partija netikėtai išsiveržė į pirmą vietą su 21,6 procento balsų, o komunistai, gavę 17,8 procento balsų, užėmė trečią vietą. Trijų partijų koalicija, kuriai vadovauja premjero Iurie Leanca liberalai demokratai, vieną mažiausią ir skurdžiausią Europos šalių nuo 2009-ųjų vedė kelius į integraciją su pagrindinėmis sroviems Europa ir to kulminacija buvo šiemet pasirašytas Asociacijos susitarimas su ES.“

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Užsiprenumeruokite
„Tremtinį“
2015 metams

Iki gruodžio 19 dienos prenumerata priimama:
bet kuriame „Lietuvos pašto“,
„Pay Post“ skyriuje,
per „Lietuvos pašto“ laiškininką,
paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400,
internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.
Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina:

1 mėn. – 8,16 Lt (2,36 Eur),
3 mėn. – 24,48 Lt (7,09 Eur),
6 mėn. – 48,96 Lt (14,18 Eur),
12 mėn. – 96,92 Lt (28,36 Eur).

Lietuvos SSR KGB inkriminuotų veikų Lietuvos partizanui Antanui Kraujeliui papildomas tyrimas

Tęsinys. Pradžia Nr. 43 (1113)

3. Dėl Molėtų rajono Purvėnų apylinkės darbo žmonių deputatų tarybos pirmininko Leonardo Lapušausko ir Viktorijos Lapušauskienei žūties 1949 m. gruodžio 6 d.

MGB suraštame tardymo protokole rašoma, esą Mykolas Urbonas-Liepa parodė, kad partizanų ryšininkas, gyvenantis Molėtų rajono Kaniūkų kaime, A. Kraujelis 1949 m. gruodžio 6 d. pasaloje iš pistoleto nušovė Anomislio kaimo gyventojus – apylinkės tarybos pirmininką L. Lapušauską ir jo žmoną V. Lapušauskiene.

M. Urbonas aiškino, kad jis apie A. Kraujelio ketinimą nužudyti L. Lapušauską žinojo, tačiau savo nuomonės šiuo klausimu jam neišreiškė, nes katino šito daryti, tačiau ir nebandė sulaikyti. Jis tvirtino, kad nužudymą A. Kraujelis įvykdė vienas ir jam apie tai pasipaskojo. M. Urbono teigimu, L. Lapušauskas nužudytas už aktyviai veiklą įtvirtinant sovietų valdžią.

Tačiau tardytojas M. Urbonui prieštaravo, teigdamas, kad yra duomenų, jog pats M. Urbonas dalyvavo nužudant L. ir V. Lapušauskus. M. Urbonas šitai neigė aiškinandas, kad nužudymo metu, 1949 m. gruodžio 6 d., buvo 10 km atstumu nuo įvykio vietas kartu su partizanu Steponu Jakučioniu-Aušra, kurio parodymu apie įvykį nėra, nes jis žuvo 1951 m. Pasak M. Urbono, nužudęs L. ir V. Lapušauskus, A. Kraujelis suraše likvidavimo protokolą, kurį jie abu pasiraše slapyvardžiais Liepa ir Pabaisa („Likvidavo: „Liepa“, „Pabaisa“). M. Urbono teigimu, po nužudymo A. Kraujelis dvi–tris dienas gyveno Molėtuose pas savo draugą, partizanų ryšininką ir rėmėją gimnazistą Danielium Bružą. Pastarasis buvo Vytauto apygardos partizanas nuo 1950 m., nebuvovo suimtas ir tardomas, žuvo 1951 m. gruodžio mén., todėl jo parodymu apie įvykį nėra.

Likvidavimo protokole pažymėta, kad L. ir V. Lapušauskai nušauti remiantis teisingais ir garantuotais duomenimis, gautais iš valsčių ir vietinių žmonių. L. Lapušauskas likviduotas kaip pasižymėjęs komunistų patriotas, kurio daromą didelę žalą partizanams ir apylinkės gyventojams pastebėjo vietiniai partizanai. Dėl V. Lapušauskienei likvidavimo protokole konkrečiai nepasisakyta.

M. Urbono parodmai neblaikytini patikimais ne tik dėl priežasčių, išdėstyti analizuojant P. ir L. Gečių nužudymo epizodą. M. Urbonas buvo partizanų būrio vadas ir buvo atsakingas už būrio veikimo teritorijoje vykdomas bausmes. Netikėtina, kad jis leido pareigomis žemesniams asmeniui (pasak jo – ryšininkui) paskirti bausmę ir savavališkai veikti. M. Urbonas tokiais parodymais siekė sumažinti savo atsakomybę, ją perkeldamas tuo metu ginkluoto pasipriešinimo pogrindyme dar veikiančiam partizanui A. Kraujeliui. Išidėmétina tai, kad žudant esą nedalyvavęs M. Urbonas, tardomas 1952 m. tiksliai nurodė net savaitės dieną, kada buvo nužudyti L. ir V. Lapušauskai – antradienį.

Apklausiam L. ir V. Lapušauskų duktė Stasė Dunajeva liudijo, kad 1947 m. pabaigoje iš jų namus atėjo septyni partizanai. Tada jų pabėgo ir pasislėpė už ūkinį pastatą. Sugrižusi iš namus sužinojo, kad partizanai sumušė jos tėvą už tai, kad jis dirba apylinkės tarybos pirmininku. Pasak dukters, partizanai tėvus nužudė gruodžio 6 d. ryta per 100 metrų nuo Anomislio kaimo.

Kad tėvas buvo sumuštas patvirtino ir L. ir V. Lapušauskų sūnus Pranas Lapušauskas, kuris sakė, kad iš vietinių gyventojų girdėjės, jog jis tėvus nušovė A. Kraujelis ar M. Urbonas, tačiau kuris, tiksliai nežino. Sūnaus manymu, tėvas nušautas kaip tarybinis aktyvistas.

Liudytoju apklaustas Afanasijus Dunajevas parodė, kad maždaug 10–11 val. ryte jis važiavo keliu į Molėtus. Išgirdo šūvius. Vėliau sužinojo, kad nušauti L. ir V. Lapušauskai. Kas juos nušovė, nematė. A. Dunajevas yra dirbęs stribu.

Šūvius 10–11 val. ryte girdėjo Janė Aleksejūnaitė, Antanas Diktoras ir Vytautas Diktoras. Jie pastebėjo per kelią miško link nubégantį vyriškį. Pradžioje pamanė, kad tai medžiojęs. Jo veido nematė, ar turėjo ginklą, taip pat nematė. Liudytojų parodymai, apibūdinantys vyriškį, nesutapo: vieni jį laikė vidutinio ūgio, kiti aukštesniu nei vidutinio ūgio, dar kiti – aukšto ūgio. Vienivertiniai gyventojai, kalbėdami apie įvykį, minėjo A. Kraujelį, kiti – M. Urboną.

Vienas MGB agentas pranešė, kad iš pokalbių su gyventojais pavyko sužinoti, kad L. ir V. Lapušauskai nušovė buvęs Purvėnų gyventojas, ku-

rio vardas ir pavardė pranešime nurodyti, gyvenantis Vilniuje, atvykęs į Purvėnus ir tuo po žudynių išvykęs atgal. Jis buvo gavęs ištremto giminaičio, partizanų rėmėjo laišką, kuriame šis prašė „padėkoti“ apylinkės pirmininkui L. Lapušauskui už jo ištremimą. Apie tai skubiai informuotas Lietuvos SSR valstybės saugumo ministras. Ši versija nebuvo patvirtinta.

MGB nustatė, kad L. ir V. Lapušauskai nušauti iš pistoleto Parabellum. Bet M. Urbono teigimu, A. Kraujelis prieš mėnesį L. Gečienę nušovė iš belgų markės pistoleto.

Atlikto tyrimo pagrindu parengtame Valstybinio Lietuvos gyventojų genocido tyrimo centro 1993 m. spalio 6 d. rašte Nr. 1027, adresuotame partizano Danieliaus Bružo broliui, pažymėta, kad partizanas A. Kraujelis-Siaubūnas 1949 m. gruodžio 3–6 dienomis gyveno Molėtuose pas D. Bružą. Taigi, iki L. ir V. Lapušauskų nužudymo ir jo metu 1949 m. gruodžio 6 d. A. Kraujelis buvo Molėtuose pas D. Bružą. Tai prieštarauja M. Urbono tvirtinimui, kad A. Kraujelis slėpėsi Molėtuose pas D. Bružą po L. ir V. Lapušauskų nužudymo.

Pažymėtina, kad 1949 m. gruodžio 12 d. Vytauto apygardos Liūto rinktinės partizanai likvidavo Albiną Liaščių ir Broniu Liaščių kaip plėšikus, veikusius partizanų vardu (LYA, f. K-1, ap. 58, b. 42003/3, l. 1–49). Tad, tuo laiku Liūto rinktinės veikimo teritorijoje veikė asmenys, prisdengę partizanų vardu ir savo veikla juos kompromituodami.

Išvada

Antano Kraujelio dalyvavimas nušaunant L. ir V. Lapušauskus negali būti pripažintas irodytu. Remtis tik siekiančio išvengti atsakomybės suimti ir tardomo M. Urbono MGB duotais prieštaragingais parodymais būtų šališka ir neobjektyvu. Jokie kiti iš A. Kraujelio aplinkos suimti partizanai ir kiti apklausti asmenys netvirtino, kad jis nušovė L. ir V. Lapušauskus. Jų nužudymo metu A. Kraujelis galimai buvo kitoje vietoje – Molėtuose pas D. Bružą. M. Urbono liudijimą prieš A. Kraujelį, nepatvirtintą jokiais kitais duomenimis, KGB formaliai perrašė iš A. Kraujelio reiškiamus kaltinimus. Kai kurie liudytojai matė iš įvykio vienos nubégantį vyriškį, tačiau jo nepažino. Iki

M. Urbono parodymų MGB konstatavo, kad L. ir V. Lapušauskus nušovės asmuo nenustatytas.

4. Dėl Anykščių rajono „Pergalės“ kolūkio pirmininko, Visasajunginės komunistų partijos (bolševikų) nario Vasilius (Vasilij) Rutkauską (Rutkovskij) ir Visasajunginės komunistų partijos (bolševikų) Vilniaus srities komiteto atstovo Aleksandr Balašov žūties 1951 m. rugpjūčio 11 d.

V. Rutkauskas (Rutkovskij) aktyviai dalyvavo organizuojant kolūkius. VKP (b) narys nuo 1940 m. Prieš tai dirbo laikraščio „Kolektyvinis darbas“ tipografijos direktoriumi. Nuo 1951 m. kovo mén. kolūkio pirmininkas. 1951 m. gegužės 12 d. MGB jam išdavė pistoletą ir 15 šovinių.

A. Balašov, gimęs Jaroslavlio srityje, buvo VKP (b) Vilniaus srities komiteto narys, agitatorius. Tarnavo Vilniaus geležinkelio stoties sukarintoje apsaugoje. Komandiruotas į Anykščių rajoną kaip VKP(b) atstovas.

Vytauto apygardos štabo Žvalgybos skyriaus viršininkas Teodoras Kviklys-Klajūnas sukvetė partizanų pasitarimą, kuriame priimtas sprendimas likviduoti sovietų valdžios apginkluotą kolūkio pirmininką V. Rutkauską (Rutkovskij).

Pradžioje svarstyta galimybė likviduoti visą ginkluotą kolūkio valdybą. Kiti duomenys teigia tris variantus: a) A. Kraujelis T. Kvikliui-Klajūnui pasiūlė surengti pasalą, b) jis perdavė aukštesnio partizanų vadovo (tikėtina, kad Broniaus Kalycio-Siaubo), vėliau užverbuoto MGB ir veikusio kaip agentas smogikas) nuromą organizuoti pasalą, 3) pasalą iniciavo J. Apacianka-Viesulas ir A. Kraujelis.

Partizanai, tarp jų A. Kraujelis, surengė pasalą. Vienais duomenimis pasalai vadovavo T. Kviklys-Klajūnas, kita – A. Kraujelis, dar kita – abu. Pasaloje dalyvavo 10 partizanų. A. Kraujelis stovėjo sargyboje, pro binoklį stebėjo kelią. Jis pranešė, kad artėja kinkinys. Jam priartėjus, partizanai atidengė ugnį. Pirmasis iš kulkosvaidžio pradėjo šaudyti T. Kviklys-Klajūnas. Po to iš automatų, šautuvų, pistoleto émė šaudyti visi kiti pasaloje dalyvavę partizanai.

Vėliau MGB suimiți ir tardomi pasalos dalyviai teigė, kad, nušovus arkli, apšaudomi asmenys išsoko iš vežimo. Pir-

mas nušautas A. Balašovas, o V. Rutkauskas (Rutkovskij) sužeistas bandė bėgti. Vėliau trys suimti pasalos dalyviai partizanai parodė, kad kolūkio pirmininką V. Rutkauską (Rutkovskij) šaudydamas vijos ir iš pistoleto nušovė A. Kraujelis.

Skirtingi buvo ir kitų pasalos dalyvių parodymai. Vieni teigė, kad iš bėgantį V. Rutkauską (Rutkovskij) partizanai šaudė iš kulkosvaidžio, o jam žuvus, A. Kraujelis paėmė jo pistoletą ir per davė T. Kvikliui-Klajūnui; kiti – kad V. Rutkauską nusivijo J. Apacianka ir A. Kraujelis; dar kiti – bėgantį V. Rutkauską vijos visi, o nušovė trimis–keturiomis serijomis iš kulkosvaidžio T. Kviklys-Klajūnas. Iš nušautųjų paimtas pistoletas, komunistų partijos narių bilietai, kiti dokumentai. Juos paėmė T. Kviklys-Klajūnas.

Sprendžiant iš įvykio vietas ir lavono apžiūros protokolo, V. Rutkauskas (Rutkovskij) suvarpytas kulkų. Žinant, kad pradžioje iš jų šaudyta iš kulkosvaidžio, vėliau iš kitų ginklų, mažai tikėtina, kad jis nušovė būtent A. Kraujelis iš pistoleto.

Išvada

V. Rutkauskas (Rutkovskij) ir A. Balašov nušauti po partizanų pasitarimo kaip okupacinių–sovietinių režimo atstovai, užėmę atsakingas pareigas administracinių struktūroje. V. Rutkauskas (Rutkovskij) buvo ginkluotas. Jie nelaikytini taikiai gyventojais. Lietuvos Respublikos teisių institucijų (pavyzdžiu, prokuratūros) sprendimuose partizanų baudžiamieji veiksmai atsakingas pareigas okupacinių režimo struktūroje ėjusių asmenų atžvilgiu ivertinti kaip teiseti, kaip aktyvus ginkluotas pasipriešinimas sovietiniams okupaciniams režimui.

Tyrimą atliko:
Gintaras SIDLAUSKAS,
LGRTC vyriausiasis specialistas,
Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos pirmininkas,
gintaras.sidlauskas@genocid.lt,
tel. 279 1034

Laima PETRAUSKIENĖ,
LGRTC specialistė archyvistė-analitikė,
laima.petrauskiene@genocid.lt,
tel. 266 3283

Redakcijos pastaba:
 LGRTC prašymu straipsnio kalba netaisyta.
(bus daugiau)

2014 m. gruodžio 5 d.

Naujos knygos

Odė knygai

Kai knygynuose pasirodo nauja knyga apie tremtį, sovietų lagerius, imi ją pirmiausia į rankas. Vėl atidžiai keliauji kartu su autoriumi golgotos keliais, susimąstai, vertini situacijas.

Ką tik išleista šiaurėlio profesoriaus habilituoto daktaro Vytenio Rimkaus knyga „Taiga“ taigoje – ypatinga turiniu ir pateiktomis faksimilėmis. Knyga apie laikraštį, apie tremtyje atsidūrusių mūsų tautiečių pastangas praskaidrinti gyvenimą. Tą idėją brandino ir įgyvendino Vytenis Rimkus su

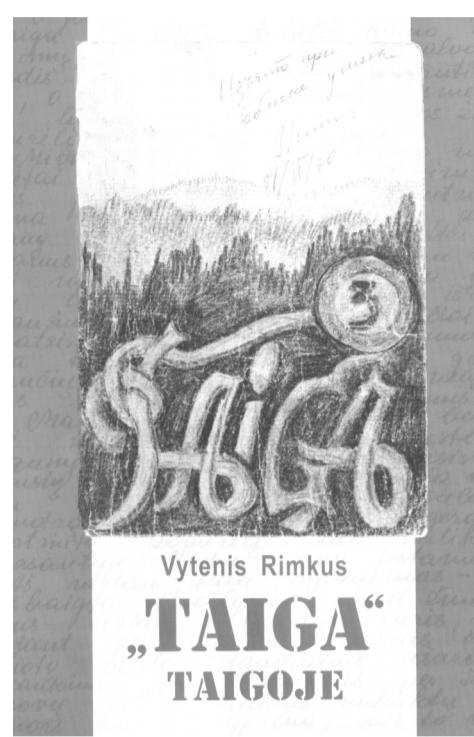
bendraminčiais Sibiro tremtiniais ir pirmiausia su Juozu Balčiūnu. Knygoje publikuojamu prisiminimų sraute aptinkti ir tremties epizodų, kai išgimtuji namų buvo ištremta visa Rimkų šeima. „1949 metų kovo 26 dieną didelė mūsų šeima – tėvai ir šeši vaikai – nuo dvejų iki 21 metų amžiaus savo vienkiemyje Pikeliskėje (Šiaulių rajonas – autorius pastaba) buvo apsupta ir su diadele ginkluota apsauga atvežta į „Gubernijos“ geležinkelio stotį ir sugrūsta į vagoną“, – rašo profesorius Vytenis Rimkus savo knygoje.

Rimkų šeima buvo ištremta į Irkutsko srities Alzamajaus rajoną. Tremtiniai čia atliko sunkius miško kirtimo darbus, transportavo medieną. „Niekaip negalėjome susitaikyti su tremtinio padėtimi, su kažkokia siaubinga niekuo nepateisinama neteisybė, sutryptomis žmogiškosiomis teisėmis. (...) Kartą kilo mintis kažką daryti, kažkuo užsiimti, gal leisti satyrinio pobūdžio laikraštuką, kuris pralinks mintį bendro likimo žmones, ypač jaunimo būrelį. O mūsų buvo gana daug – dviejose barakų grupėse įsikūrė apie 70 šeimų, – rašo knygos „Taiga“ taigoje“ autorius.

Pavyko išleisti penkis numerius

Rankraštinio laikraštuko „Taiga“ gimtadienis – 1950 metų birželio 26 diena. Pirmasis ir kiti numeriai skaitytojus informavo, kad tai neperiodinis lietuvių laikraštis.

„Ir kilo pas mus sumanymas sunaudoti nors dalelė energijos – nei tartum rintam reikalui, nei tartum žaislui – nuosavam lietuviškam laikrašteliui leisti. Šios mintys buvo publikuotos pirmojo „Taigos“

numerio vedamajame. Nei spausdinimo mašinėlės, nei kompiuterio 1949 metais taigoje nebuvvo. Beveik kaligrafisku šriftu surašyti tekstai gulė ant liniuoto mokyklinio sasiuvinio lapų. „Taigos“ leidėjai patys raše eileraščius, straipsnius, apsakymus, satyros smailaliu dūrė į supančios aplinkos gyvenimo grimasas. Nė kiek netenka abejoti, kad piešinukus, dailias užsklandėles piešė Vytenis Rimkus. Skaitytojai sulaukė penkių „Taigos“ numerių.

Buvo metas, kai „Taigos“ leidėjai lyg ir primiršo savo laikraštuką, tačiau apie tai jiems priminė saugumiečiai. Saugumo agentai, apsimetę medžiotojais, lankydavosi barakuose, kur gyveno lietuviai. Jie išprovokuodavo pokalbius ir gudriu būdu stengdavosi sužinoti lietuvių nuotaiką, o išpeštą informaciją perduodavo kuriems reikia!

Vieną 1951 metų pavasario naktį į lietuvių barakus įsiveržė milicininkų, saugumiečių ir aukštų karininkų grupė. Jie darė kratą – Vytenis Rimkus, tėvas Jaroslavas Rimkus, sesuo Elytė Rimkutė, Juozas Balčiūnas ir Verutė Vilkauskaitė buvo areštuoti. Jaroslavą Rimkų laikinai paleido, tačiau netrukus vėl areštavo. Tėvą Jaroslavą Rimkų nuteisė 10 metų kalėti, nes jo bloknotelyje rado įrašą, smerkiančią trémimus ir drastiškus valdžios veiksmus.

Teisme lietuvių „laikraštininkai“ neturėjo galimybės gintis, nes teisėjams ir taip buvo „viskas aišku“. Teismo nuosprendis – žiaurus: V.Rimkus ir J.Balčiūnas nuteisti 25 metus darbo lagerio, profesoriui Vyteniui Rimkui suteiktas Šiaulių miesto garbės piliečio vardas.

Aušra ŠUOPYTĖ

Rimkutė nuteista 10 metų, Veronika Vilkauskaitė – 8 metus lagerio.

Jei Vyteniui Rimkui ir Juozui Balčiūnui teismo metu buvo pateikti „rimti“ kaltinimai – abu kalbėjo apie buržuazinės Lietuvos atgimimą, skleidė proamerikietiško pobūdžio gandus, platinė smeižtus „tautų vado“ adresu, raše antisovietinius eileraščius, straipsnius, juos davė skaityti kitiems asmenims. Teisiamosioms E.Rimkutei ir V.Vilkauskaitė buvo pateikti vaikiško pobūdžio kaltinimai: dainavo antisovietines dainas, raše straipsnius į nelegalų „Taigos“ laikraštį, mokė lietuvių vaikus antisovietinio turinio dainų.

Patvirtindama tuometinių saugumo darbuotojų nuovokumą, pateikiu 1950 metų vasario 26 dieną parašyto eileraščio „Lietuviška daina“ ketureilį:

*Plaćais sparnais,
tarytum véjas,
Tarytum užmiršta žinia,
Per nykią taigą
nuskambėjo
Lietuvio tremtinio daina.*

Pavarčius „Taiga“ taigoje puslapius susidaro išpūdis, kad „Taigą“ rengė ir laikrašteliui raše talentingi žmonės. Skoningsos iliustracijos, vykė pašmaikštavimai, taikli satyra.

Per kančias – į žvaigždes

Gržės į Lietuvą Vytenis Rimkus padėjo daug pastangų, kol iširaše į „brandaus socializmo“ tikrovės sūkurius. Visą gyvenimą potraukis menui buvo ta spindinti viršūnė, kurios atkakliai siekė. Ir kai nurgimzdo į praeitį kliūtis dažiusios piktos srovės, Vytenis Rimkus nusprendė užpildyti meno pasaulio tuštumą. Istojo neakivaizdžiai studijuoti į tuometinio Leningrado Iljos Repino dailės institutą ir su pagyrimu jį baigė. Apsigynė dailėtyros daktaro, dar vėliau – dailėtyros habilituoto daktaro disertaciją. 1988 metais Vyteniui Rimkui suteiktas profesoriaus laipsnis. Jo paskaitas lanko Šiaulių universiteto studentai. Jų metu profesorius V.Rimkus kalba ne tik apie meną, bet savo studentams dosniai dalija ir gyvenimiškos patirties krislelius. Už pasiekimus ir aukštumas, už humaniškas idėjas, be kurių menas netektu pusiausvyros, profesoriui Vyteniui Rimkui suteiktas Šiaulių miesto garbės piliečio vardas.

Popietės metu Velžio folkloro ansamblis „Gegužraibė“ susirinkusiesiems parodė literatūrinę-muzikinę kompoziciją „Po tuo dangum“, sudarytą iš Petro Zablocko eilių, skaitomų, dainuojamų ansamblio, kurio vadovė Virginija Stundžienė, gimusi tremtyje.

Po to savo kūrybą pristatė Panevėžio rajono literatų klu-

Sveikiname

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusį 1948 m. Krasnojarsko tremtinį, LPKTS Palangos filialo narį Fortuną BUČIŪ. Linkime sveikatos, neblėstančios energijos ir Dievo palaimos.

*Papuošti sidabru smilkinių,
O širdy viešpatauja ramybė.
Išauginti vaikai, nugalėti vargai,
Praeity – praėjusių metų grožybė.
Tad būkit laimingas ir gyvenkit ilgai,
Lai gegužiais žaliais ir gruodžiais žvarbiais
Eina metai žingsniukais mažais.*

LPKTS Palangos filialas

Prasmingo 75-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Vilniaus skyrius vadovą, LPKTS tarybos pirmininką Petrą MUSTEIKI.

Linkime geros sveikatos, neišsenkančios energijos ir kūrybingumo organizacinėje veikloje.

LPKTS Vilniaus skyrius, LPKTS valdyba ir taryba

*Nejučiom prabėgo mėnesiai ir metai,
Ir viskas liko praeity,
Bet tas gyvenimas lyg viesulų verpetas
Paliko pėdsakus giliai širdy.*

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname:

90-ojo – Feliciją BACEVIČIENĘ,
85-ojo – Romutę NAUJALIENĘ ir Anelę VASILIAUSKIENĘ,
80-ojo – Ireną ANDRIKIENĘ ir Joną AMBRUTAITI,
70-ojo – Kęstutį GIRDŽIU,
60-ojo – Janiną JAKIENĘ.

Linkime stiprios sveikatos, džiaugsmo akimirkų bei Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Prisimintas Petro Zablocko 100-asis gimtadienis

Lapkričio 22 dieną Velžyje, Panevėžio rajone, įvyko poezijos popietė „Nešuosi rudenį“, skirta mokytojo, tremtinio, poeto, Lietuvos kaimo rašytojų sąjungos nario Petro Zablocko 100-osioms gimimo metinėms paminėti. Petras Zablockas gimė 1914 metų sausio 3 dieną Smaliečių kaimė, Biržų rajone. Mokėsi Biržuose, studijavo Klaipėdoje, iki tremties dirbo Pasvalio rajono Joniškėlio progimnazijos direktoriumi. Žmona Valė, pradinių klasių mokytoja, tebegyvena Panevėžyje. Valė ir Petras Zablockai išaugino dukterį.

Gražia žemaitiška tarme programą atliko Joniškio rajono Kirnaičių kultūros namų folkloro ansamblis „Klėčia“, vadovaujamas Gražinos ir Gedimino Andrašiūnų. Dainavo Panevėžio folkloro ansamblis „Šaltinėlis“ bei senjorų asociacijos „Velžynė“ mišrus vokalinis ansamblis „Velžynėlis“, nuotaikingai grojo Velžio kapela „Gegužraibė“, vadovaujama Virginijos Stundžienės.

Ona STRIŠKIENĖ

2014 m. gruodžio 5 d.

Tremtinys

Nr. 45 (1115)

7

„Mes sugrižom...III“ sutikuvės

(atkelta iš 1 psl.)

Dalydamasi mintimis apie knygos maketavimo ir kūrimo procesą, minėjo rašinių gausą, ilgus svarstymus dėl knygos viršelio, sukurto dailininkės Daivos Zarevičienės. Didžiausiai talkininkai – kybartietės Antanina Burbienė, Roma Bruzbarienė, buvusi „santaikietė“ Birutė Nenėnienė, vilietais lituanistas Albinas Petruulis bei redaktorė Violeta Mickevičiūtė. Tylos minute buvo prisimintas netikėtai miręs visų trijų knygų maketuojuojas ir leidyklos „Naujasis lankas“ direktorius, visuomenininkas Vidmantas Zavadskis.

„Buvo nepaprastai šviesus, dosnus žmogus, pats tremties vaikas, itin atidus mūsų kraštui: vis progai pasitaikius informuodavo, kuriuose leidžiamuose jų leidiniuose paminimi-

Kybartai, Vilkaviškis ar mūsų kraštiečiai... Daugelis jo make-tuotų leidinių reikšmingi rajonui – tai Kauno muzikinio teatro primadonos kybartietės Bernardos Petravičiūtės „Ne-atplėsti laiškai“, pilviškietės, gyvenančios Australijoje, Marijos Augustinienės-Grabauskienės atsiminimų knygos „Kur mano tėviškė? Sibiras – Lietuva–Australija“ bei „Po Pietų kryžiumi“, taip pat Pasauly kybartiečių draugijos leidinys „Alsavės Kybartais. Įvadas į kraštotorinį Vytauto Mickevičiaus palikimą“, – priminė V. Mickevičiūtė.

Susirinkusių širdis suvirpino skaitovų – Gabrieliaus Zavecko, Kybartų Krisitijono Donelaičio gimnazijos mokinį, skautų vadovo ir V. Mickevičiūtės – iš knygos skaitytos ištraukos. Rodés, viskas mato-

ma ir pasiekiamą ranką, intonacija perteikė jausmus ir emocijas, išgyventas įvykių liudytąjų.

D.A.Karkienė pripažino, kad ši knyga – jau paskutinė, joje sudėti visų norėjusių pasidalinti savo prisiminimais rašiniai ir nuotraukos. Išlikusių nuotraukų, dokumentų paroda parengė ir pristatė Elena Rupeikienė, Vilkaviškio krašto muziejaus muziejininkė. Rengini papuošė mokyto Je-ronimo Šalčiūno eilės „Motinų skausmas“. Tikimasi, kad ši trečioji knyga ras kelią į skaitojo širdis, krašto istorijoje užims pagarbos vertą vietą. Renginio dalyviams geros nuotaikos linkėjo ir dainomis pradžiugino Virbalio kapela „Pliumpa“, vadovaujama Alfonso Juškevičiaus.

Greta ALIŠAUSKAITĖ

Jubiliejinis respublikinis chorų festivalis šv. Cecilio garbei

(atkelta iš 1 psl.)

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Šiaulių ap-skrities koordinatorius Algirdas Šapoka už patriotiškumą, tautiškumo puoselėjimą, me-niškumą įteikė LPKTS padé-kos raštą ir 2-ojo laipsnio žy-menį „Už nuopelnus Lietuvai“ Šiaulių rajono savivaldybės Kultūros centro choro „Tremties varpai“ vadovei Jovitai Bražukienei. LPKTS padékos raštais buvo apdovanoti ir ak-tivūs, darbštūs choristai.

LPKTS Kuršėnų filialo pir-mininkė Marija Šadlauskienė padékojo už paramą: LPKTS – už projekto įgyvendinimą pa-gal SADM programą „Gyvena-me prasmingai, turiningai ir svei-kai“ bei Šiaulių rajono savivaldybėi, Lietuvos Respublikos Sei-mo narei Rimai Baškienė.

Prieš 15 metų, 2000-ųjų lapkričio 18-ają, pirmą kartą

Skelbimai

Gruodžio 6 d. (šeštadienį) Pakruojo r. Lygumų seniūnijoje įvyks LPKTS Pakruojo filialo ir Lygumų bendruomenės organizuojamas 1944 m. kruvinųjų Kūčių ir šv. Kalėdų paminėjimas. Ap-lankysime šiurpių įvykių ir žuvusiųjų amžinuojo poilsio vietas.

12 val. išvykstame į Vaigailių k. Renkamės prie Lygumų bažnyčios. Po kelionės Lygumų seniūnijos salėje – prisimi-nimų popietė.

Gruodžio 10 d. (trečiadienį) 15 val. Vilniaus įgulos karininkų ramovėje (Pamėkalnio g. 13) įvyks partizaninio karo pradžios 70-mečiui skirta konferencija „Karas po karo: 1944-ieji – par-tizaninio karo pradžia“. Maloniai kviečiame dalyvauti.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214.
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys@zebra.lt

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Redakcija pasiliauka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

ILSĘKITĖS RAMYBĖJE

Augustas Mylė
1921–2014

Gimė Dautarų k. Židikų valsč. Šeimoje augo keturi broliai ir dvi seserys. Mokėsi Kentaučių ir Židikų mokyklose, Mažeikių gimnazijoje. Nuo 16 metų pradėjo dirbtį Varnių miestelio parduotuvėje, tapo jos vedėju. Įstojo į Lietuvos šaulių sajungos Telšių rinktinės Varnių būri. Prasidėjus karui įstojo į Birželio sukilėlių gretas. Trečią karo dieną mūšio metu paėmė 86 kareivius į nelaisvę, išvadavo į tremtį vežamus žmones. 1944 m. įstojo į gen. P. Plechavičiaus Vietinę rinktinę. Kai vokiečiai rinktinę likvidavo, perėjo į Mažeikių komendantūros apsaugos būri, vėliau išitraukė į Tėvynės apsaugos rinktinę ir kovėsi Ventos fronte ties Kuršėnais. Po Sedos kautynių traukėsi į Vokietiją. Rytrūsiuose įsiliejo į lietuvių dalinių. Karui pasibaigus Vokietijoje, buvo internuotas anglų. Vėliau perkeltas į lagerį Belgijoje. Iš ten 1947 m. išvyko Anglijon. Dirbo žemės ūkyje. 1951 m. emigravo į Kanadą. Monrealyje, Kvebeko provincijoje, išgyveno 44 metus. Dirbo sunkiojoje pramonėje. Dalyvavo lietuvių visuomeniniame gyvenime. Buvo vienas iš šaulių organizacijos vadovų, įkūrė žvejų ir medžiojotų klubą „Nida“, dirbo laikraščio „Nepriklausoma Lietuva“ administratoriumi. 1995 m. Monrealyje išleido prisiminimą knygą „Užrašai“. 1995 m. grįžo į Lietuvą. Iš pradžių apsigyveno Vievyje, dalyvavo saviveikloje, „Caritas“ veikloje. Paskui grįžo į Viešnius, gyveno Pakalūpyje, globojamas sesers dukters. 2004 m. apdovanotas Vycio Kryžiaus ordinu Riterio kryžiumi ir dar septyniais medaliais. Jam suteiktas garbės šaulio ir kario savanorio vardai. Buvo Lietuvos politinių kalinių sajungos ir LLA sajungos narys.

Palaidotas Viešnių kapinėse.

LPKS Mažeikių skyrius,
LLA sajunga

Ildefonsas Bičkus
1917–2014

Gimė Kervių k. Ylakių valsč. Mažeikų aps. ūkininkų šeimoje, auginusioje penkis sūnūs ir dukterių. 1938 m. išėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. 1939 m. dalyvavo Vilniaus vadavimo žygyje. 1941 m. Birželio sukilėlių gretose Ylakių miestelyje. 1946 m. Ildefonsas su broliais Edvardu ir Vytautu išitraukė į partizanų gretas. Tapo Žemaičių apygardos Alkos rinktinės Ylaių būrio partizanu Léktuvu. Būrys laikėsi Domės miškuose, Latvijoje. 1947 m. gegužę septynių vyrių būrys pateko į čekistikų pasalą. Žuvo brolis Edvardas, Ildefonsui, suvarpytam kulką, pavyko išluktis. 1951 m. buvo suimtas ir Karinio tribunolo nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Norilsko lageriuose. Dalyvavo garsiajame politinių kalinių sukilime. Į Lietuvą grįžo 1958 m. Apsigyveno Mažeikiuose, vedė Jadygą Milvydaitę, užaugino dukterį Iloną. Dirbo Mažeikių internatinėje mokykloje. Atgimimo metais aktyviai dalyvavo Sąjūdžio veikloje. 1991 m. atkūrė Šaulių organizaciją Mažeikiuose. Dalyvavo kuriant Lietuvos politinių kalinių sajungą. Buvo LLKS, Birželio sukilėlių, Norilsko „Vyčių“, LPKS, Šaulių sajungos, LPKTB, Tėvynės Sajungos-LKD partijos narys. Jam suteiktas kario savanorio statusas, apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu ir Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Partizanų žvaigžde, Garbės šaulio ženklu.

Palaidotas Ylakių kapinėse, šeimos kape.

LPKS Mažeikių skyrius,
LPKTB Mažeikių skyrius

Marija Baronaitytė-Piežienė
1923–2014

Gimė Lekėčių valsč., Šakių r. Buvo Tauro apyg. partizanų ryšininkė. 1949 m. areštuota. Karo tribunolo nuteista 25 m. lagerio. Kalėjo Balchašo griežtojo režimo lageryje Karagandos srityje. 1955 m. grįžo į Lietuvą. Dirbo Lekėčių kooperatyvo parduotuvėje. Ištekėjo, susilaukė sūnaus ir dviejų dukterių. Aktyviai dalyvavo partizanų atminimo renginiuose. Naidynės kaime pastatė atminimo kryžių.

Palaidota Lekėčių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris ir artimuosius.

LPKTS Šakių filialas,
Laisvės kovų dalyviai

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2330 egz.

Kaina 2 litai
0,58 euro

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R È M I M O
F O N D A S

Pagerbėme didvyrių atminimą Šventežeryje

Alfonso Vitkausko nuotr.

Lietuvoje gerbiami visų valstybių ir tautybių karių kapai, nepriklausomai, kas ir kada juose buvo palaidoti. Mirtis – niekam išlygū nedarantis teisėjas. Ypač visuomenės dėmesio ir ne nevienadienio rūpesčio turėtų sulaukti Lietuvos karių, šaulių, partizanų kapai. Tai mūsų valstybės piliečiai, kurie gindami Tėvynę žuvo savo žemėje. Žuvusiojo už Tėvynės laisvę kapas turiapti šventą vieta visiems laikams. Galbūt jau nėra artimųjų, gal jie toli, tad nėra kas gélę pasodina, Vėlinių žvakelę uždega, maldą sukalba. Bet gyva Tėvynė, už kurią jie gyvybę paaukojo. Esame įpareigoti žuvusiuojų atminimą saugoti – prižiūrėti mažus kapų kauburėlius suukliais kryželiais.

Lapkričio 23 dieną, Lietuvos kariuomenės 96-ųjų atkūrimo metinių proga, Lazdijų rajone, Šventežeryje, paminėjome Lietuvos kariuomenės savanorio Antano Gritėno 120-ąsias gimimo ir 80-ąsias žūties metines.

Renginys prasidėjo Šventežerio miestelio kapinėse, kur palaidoti Lietuvos šaulių sąjungos narys Juozas Slavikas, 1922 metų birželio 17 dieną prie Varviškės kaimo nužudytas šalies vidas prieš–kriminalinio nusikaltėlio.

Tylos minute pagerbė šių didvyrių ir visų žuvusiuojų už Lietuvos laisvę atminimą, uždegėme atminimo žvakelių, padėjome gėlių.

Šventežerio Šv. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje klebonas Egidijus Juravičius šv. Mišių pamokslo metu kalbėjo apie aukos prasmę, teigdamas: „Ką aš galiu Lietuvai duoti?“ Tėvynę gynė krašto savanoriai galvodami: „Kas tą padarys – jei ne mes“. Mes, jų palikuonys, galime džiaugtis tos pergalės vaisiais ir jais dižiuotis.

Per popietę Šventežerio parapijos namų salėje gausiai susirinkę renginio dalyviai – Alytaus, Lazdijų šauliai ir jų šeimynariai, atsargos kariškiai, svečiai iš Lenkijos, Seinų, vėtes bendruomenės nariai ir moksleiviai iškilmingai sugiedojo Lietuvos valstybės himną. Tada išklausė kraštotorininko Gintaro Lučinsko pranešimą, iliustruotą vaizdine medžiaga. Antanas Gritėnas gimė 1894 metų gruodžio 11 dieną Panevėžio apskrityje, Krekenavos valsčiuje, Petriškių kaime, ūkininkui Adomo ir Elžbietos (Antanaitytės) Gritėnų šeimoje. Baigė pradinę mokyklą. Mokėjo rusų ir lenkų kalbas. 1919 metų kovo 9 dieną pradėjo tarnybą Kėdainių apskrityties milicijoje. Tarnavo raštininku, vyresniuoju policininku, nuovados viršininku. 1920 metų lapkričio 24 dieną išstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę, tarnavo iki 1921 metų balandžio 2 dienos. Tarnybos vieta – Kėdainių miesto ir apskrityties komendantūra. 1921–1926 metais tarnavo Kėdainių, Kuno, Telšių apskrityse policijos nuovados viršininko padėjėju. Nuo 1927 metų sausio 15 dienos tarnavo Seinų apskrityties policijoje vyresniuoju policininku.

Antanas Gritėnas 1923 metų kovo 15 dieną baigė Milicijos mokyklos 1-ąją laidą, 1931 metais baigė Kauno aukštėniosios policijos mokyklos 14-ąją laidą, vėliau nuovadė viršininkų kursus 6-ąją laidą. 1928 metų birželio 9 dieną pripažintas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanoriu ir apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu. 1928 metų gegužės 15 dieną apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės 10-mečio medaliu.

Antanas Gritėnas aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje: priklausė Lietuvos šaulių sąjungos Seinų 9-os rinktinės Šventežerio šaulių būriui, Lietuvos kariuomenės kūrėjų sa-

vanorių sąjungos Seinų skyriui, Vilniui vaduoti sąjungos (VVS) Šventežerio skyriui, Lietuvos policijos sporto klubo (LPSK) šaudymo sekcijai, Lietuvos taisyklingosios medžioklės ir žūklės draugijos Seinų skyriui.

1934 metų gruodžio 15-osios rytą Antanas Gritėnas išvažiavo iš namų medžioti. Apie 100 metrų nuo namų iš pasalų buvo nušautas. Arklys vežimą su nušautuoju nuvežė 5 kilometrus nuo Šventežerio Lazdijų link. Cia jį pastebėjo autobuso keleiviai ir apie žmogžudystę pranešė vėtos policijai. Apskrities gydytojas, tardytojui dalyvaujant, konstatovo, kad Antanas Gritėnas buvo nušautas į galvą iš nugarios. Palaidotas Šventežerio parapijos kapinėse. Paliko žmoną Sofiją, gimusią 1892 metais, dukteris Eugeniją, gimusią 1922 metais, ir Kunigundą Vidą, gimusią 1932 metais.

1935 metų gegužę Seinų apskritys Tautininkų sąjungos skyriaus nariai nutarė pastatyti paminklinį ažuolo kryžių Šventežerio policijos viršininko Antano Gritėno žūties vietoje. 1938 metais Kauno policijos buvo iрengtas altorėlis žuvusiems pareigūnams pagerbti ir įmūryta marmuro lenta, kurioje išrodytos 88 žuvusių policininkų pavardės (iš jų 62 žuvę per pirmajį Nepriklausomybės dešimtmetį). Lentoje išrodyta ir Antano Gritėno pavardė. Savanoriui, šauliui, policininkui Antanui Gritėnui buvo pastatytas (apie 1936 metus) betoninis paminklas su skulptūra „Kristus suklupęs po kryžiumi“. Paminklo būklė avarinė. Paminklas sutrūkė, kryžius nulūžės.

Juozas Slavikas gimė 1903 metais Marijampolės apskrityje, Liubavo valsčiuje, Budiškių kaime, ūkininkų šeimoje. Nepriklausomos Lietuvos kūrimosi pradžioje tapo partizanu, kovojo prieš agresorius lenkus. Vėliau išstojo į Lietuvos šaulių sąjungą, priklausė 1-ajai partizanų grupėi, veikusiai neutralioje zonoje. Žuvo 1922 metų birželio 17 dieną ekspedicijos prieš lenkų partizanus metu į Varviškės kaimą. Birželio 24 dieną palaidotas Šventežerio parapijos kapinėse.

1931 metų birželio 24 dieną, minint Lietuvos šaulių sąjungos dieną, paskelbtas nutarimas „Apdovanoti žuvusius dėl Lietuvos nepriklausomybės šaulius ir partizanus, pasižymėjusius Tėvynės gynimo ir Šaulių sąjungos kūrimo darbe“. Šaulių žvaigždės ordinu apdovanotas ir Dainavos kraš-

te žuvęs šaulys – partizanas Juozas Slavikas. 1938 metais jo pavardė išrodyta Vytauto Didžiojo karo muziejaus kriptojė, skirtoje kovose už Lietuvos Nepriklausomybė žuvusių atminimui.

Apie 1928-uosius partizanui šauliui Juozui Slavikui buvo pastatytas lauko akmenų paminklas su metaliniu kryžiumi, tačiau prie paminklo buvusi lentelė neišlikusi, taip pat sunaikintas ir šaulio ženklas. Paminklas baigia sunykti. Juozo Slaviko kapas sunaikintas. Tokia liūdna atmintinų vietų padėtis buvo iki šių metų vasaros. Tačiau artėjant Antano Gritėno gimimo ir žūties metinėms, Miroslavo gyventojas Jonas Juravičius savo lėšomis ir darbu paminklą tiesiog prikėlė „naujam gyvenimui“ – betoninį sulūžusį kryžių pakeitė ažuoliniu liaudies menininko Tomo Židžiūno kryžiumi.

Alytaus šaulių iniciatyva ant paminklo Juozui Slavikui pritvirtinta skydo formos granito lenta su šaulio ženklu. Renginio metu LŠS Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės vadas atskirtas. Skirmantas Valatkevičius sveikindamas karius, šaulius, savanorius ir jų šeimynius linkėjo išvermės: „Kariuomenė stipri tiek, kiek esame stiprūs mes patys, savo valstybės gynėjai“.

Šventinį koncertą pradėjo svečiai iš Seinų. Eugenija Pakutienė pristatė Lenkijos lie tutui Šv. Kazimiero draugijos veiklą, deklamavo eiles apie Tėvynę. Šv. Kazimiero draugijos vyrų kvartetas, vadovaujamas G. Nevulio, padainavo patriotinių dainų.

Renginį vainikavo choro „Putinas“, vadovaujamo J. Pavilonio, karinės istorinės dainos, viena iš jų Lietuvos partizanų daina romansas „Miegos Tėvynės sodai numylėti“ buvo padainuota pirmą kartą.

Renginio metu vyravo minčios, kad Šventežerio kapinėse Nepriklausomybės kovų dalyvių kapavietės būtų itrauktos į valstybės kultūros vertybių registrą. Šių eilučių autorius iš�reigojo parašyti istorines apybraižas apie Suvalkijos krašto sūnų Juozą Slaviką ir Aukštaitijos krašto sūnų Antaną Gritėną, žuvusius Dzūkijoje.

Už puikiai parengtą šventę nuoširdžiai dėkojame Šventežerio parapijos klebonui Egidijui Juravičiui, Šventežerio viudurinės mokyklos direktoriui Artūrui Čiurlionui ir renginio vedėjai, Lazdijų rajono Kultūros centro renginių organizatorei Onutei Jonuškienėi.

Gintaras LUČINSKAS

Minėjome Jono Žemaičio- Vytauto žūties metines

(atkelta iš 2 psl.)

Koljinuneš, daug nešančiųjų perversčekistų kulka. Šventasis Tėve, mums, miršantiems už Religijos ir Tautos laisvę, suteik palaiminimą“.

1953 metais Maskvos Butyrku kalėjime teismo posėdžio metu Lietuvos Prezidentas generolas Jonas Žemaitis-Vytautas sakė: „Istorija moko, kad kraujas niekada nebūna pralietas veltui. Jei ne dabar, tai už penkiasdešimties, už šimto metų Lietuva, iškovoju si laisvę, ivertins mūsų siekius ir mūsų darbus. (...) Aš, kaip ir kiti mano bendražygiai, laikau, kad Sovietų sąjunga savo ginkluotomis pajėgomis išveržė į mūsų šalį...“.

Tribunolo pirminkas pasipiktinės nutraukė teismą ir pareikalavo paskutinio žodžio nenaudoti antisovietinei agitacijai.

Bet J. Žemaitis tėsė: „Ši sovietinėsvyriausybės žingsnį laikau neteisėtu ir todėl laikau, kad neturiu tarnauti sovietinėje armijoje. (...) Visus pogrinėj, kurio dalyviu buvau aš, veiksmus nukreiptus prieš sovietinę valdžią, aš laikau teisiniagais ir nelaikau nusikalstamais. Tik noriu pabrėžti, kad kiek man teko vadovauti Lietuvos kovotojų už laisvę kovai, aš stengiausi, kad ši kova prisilaikytų humanizmo principų. Jokių žvériškumų aš neleidau. Koks bus teismo sprendimas – man žinoma. Aš vis tiek laikau, kad kova, kurią aš vedžiau devynerius metus, turės savo rezultatus“.

Jonas Žemaitis-Vytautas po mirties apdovanotas Vyčio Kryžiaus pirmojo laipsnio ordinu. Jo vardu pavadinta Lietuvos karo akademija, keletas mokyklų.

„Su pagarba ir pamoka ateičiai privalome prisiminti šią Lietuvos asmenybę. Prezidentas generolas Jonas Žemaitis-Vytautas iki pat mirties neišdavė savo Tėvynės, tikėjo jos Nepriklausomybę, nors ir suprasdamas savo padėties beviltiskumą kartu su bendražygiai kovojo rezistencijoje. Tai istorinis pavyzdys visiems, kas yra tikra meilė Lietuvai“, – sakė Vincė Vaidevutė Margevičienė.

„Tremtinio“ inf.